

פברואר 2012

זכויות האדם והמתקפה על בית המשפט העליון – רקע ותמונת מצב עדכנית

עו"ד דבי גילד-חיו

מבוא

בכל דמוקרטיה מהותית, מערכת המשפט – ובמיוחד בית המשפט העליון – הם נדבך מרכזי בהגנה על זכויות האדם. בישראל של השנים האחרונות, המתקפה על בית המשפט העליון היא אחד הסממנים המרכזיים של המתקפה על יסודותיה הדמוקרטיים של המדינה, לצד ראשיה הנוספים של מתקפה זו: מהלכי חקיקה (ומהלכים ציבוריים) לצמצום חופש הביטוי, לפגיעה בזכויות המיעוט הערבי במדינה ונגד ארגוני החברה האזרחית בישראל.

על פני השטח, ליבת הטענות נגד בית המשפט היא על היותו "אקטיביסטי" ואף "שמאלני". הטענה בנוגע לאקטיביזם השיפוטי נובעת ממצב העניינים, בו יש לבית המשפט הסמכות לפסול חקיקה או חלקים ממנה; על רקע זה, מותקף בית המשפט כמתנשא מעל להחלטות הכנסת ו"רצון הרוב". בפועל, בית המשפט העליון רחוק מאוד בהחלטותיו מתדמיתו האקטיביסטית, והוא נמנע, ככלל, מהתערבות בחקיקת הכנסת להוציא מקרים ספורים. כשלעצמו, הדיון הציבורי בעניין זה ובכלל במערכת היחסים בין בית המשפט לבין בית הנבחרים, הוא ראוי וחשוב.

אם בפועל בית המשפט אינו כה אקטיביסטי, מדוע הוא מותקף בכזו אגרסיביות? הטענה כי בית המשפט הוא "שמאלני" היא למעשה הרקע האמיתי להתנגחות הגוברת מצד הממשלה והכנסת בבית המשפט. טענת ה"שמאלנות" היא למעשה שם קוד להתנגשות בין הרוב הפוליטי הנוכחי, על שאיפותיו לחיזוק היבטים לאומיים-יהודיים בזהות המדינה ובמציאות החיים בה, לבין ערכי השוויון. מי שעומד על האחרונים, מוצא עצמו עומד בדרכו של הרוב, על עוצמתו הפוליטית.

כך, המהלכים להחלשת בית המשפט אינם תגובה אל מול "עודף אקטיביזם" אלא – יציאה נגד הניתוח המשפטי של בית המשפט העליון, תפיסת זכויות האדם שלו ופרשנותו החוקתית, שאינם עולים בקנה אחד עם יישום הערכים, תפיסת העולם וההשקפה הפוליטית של מבקריו. השימוש בשיח הלגיטימי על אודות "האקטיביזם השיפוטי" של בית המשפט העליון מהווה למעשה כסות לביקורת האמיתית הקשורה לתוכן ההכרעות השיפוטיות. כך, הרקע האמיתי להתנגשות ולניסיונות לצמצם את סמכויות בית המשפט העליון, להשפיע על מבנהו ועל השופטים בו ואף להכפיפו לרשות המחוקקת או המבצעת הוא תוכן ההכרעות השיפוטיות הלוקחות בחשבון שיקולי שוויון, זכויות אדם, זכויות חוקתיות ועוד, אשר עומדות, לדעת מייצגי הרוב הנוכחי בכנסת, בדרכם למימוש סדר היום הלאומי-יהודי-פוליטי שלהם.

המתקפה על בית המשפט העליון – סיבות וההשלכות

במהלך השנים האחרונות אנו עדים לביקורת קשה ומתקפה פוליטית חריפה על בית המשפט העליון. טרם שנרחיב את היריעה נבקש ראשית לומר זאת: ביקורת פומבית, בפרט על בתי

המשפט, לא רק שהיא לגיטימית וסבירה – היא חיונית וטבעית בחברה דמוקרטית. בית המשפט אינו חסין מביקורת, ולאגודה לזכויות האזרח עצמה, כמו גם לארגוני זכויות אדם אחרים, ביקורת קשה על בית המשפט. הדיון בסמכויות בית המשפט ובהיבטים רלבנטיים אחרים של תפקודו הוא הכרחי וראוי. אלא שביקורת לגיטימית לחוד – ומתקפה פוליטית לחוד.

הטענות נגד בית המשפט הן מגוונות, אך נובעות כולן מאותה טענה בסיסית אחת – לפיה בית המשפט העליון הוא בעל אג'נדה פוליטית (ליבראלית-שמאלית) לכאורה, שאותה הוא מקדם, וכן שהוא אינו "מייצג את העם" בישראל ולפיכך גם אין נותנים בו אמון. בין השאר גם נטען כלפי בית המשפט העליון, כי ההרכב שלו הומוגני (שמאלני-אשכנזי; בכל הנוגע להקשר העדתי, הטענה לחלוטין במקומה), אך בעיקר נטען כי הוא "אקטיביסטי" ומקדם אג'נדה מסוימת באמצעות אקטיביזם זה.

הביקורת בהקשר של "אקטיביזם שיפוטי" החלה בשלהי תקופת כהונתו של השופט שמגר כנשיא בית המשפט העליון, והגיעה לשיא בתקופת כהונתו של השופט אהרן ברק כנשיאו. במהלך השנים הללו הוחלט על הרחבת זכות העמידה של עותרים ציבוריים, על צמצום הדוקטרינה של אי השפיטות, על פסילה של דברי חקיקה שונים (סעיפי חוק או חוקים שלמים), אשר פורשו כבלתי חוקתיים, ועל פרשנות מרחיבה של חוקי היסוד לרבות באופן שהזכות לכבוד כוללת גם את הזכות לשוויון.

חשוב להדגיש, כי בפועל יש מרחק רב בין התדמית לבין המציאות. ה"אקטיביזם" של בית המשפט, לפחות בכל הנוגע לסוגיה של פסילת חוקים, שהיא המבוקרת ביותר, היה והינו מוגבל מאוד בהיקפו ובמהותו. למעשה, במהלך השנים התערב בית המשפט ופסל חוקים (או חלקים מהם) במקרים ספורים בלבד, ועל פי רוב אם סבר שיש קושי עם חוקתיות של חוק או עם העדר הסדר חקיקה ראוי, הפציר במחוקק להסדיר את העניין ונמנע מלפעול.

למרות זאת, האקטיביזם השיפוטי נתפס כבלתי לגיטימי על ידי המבקרים את בית המשפט ומתואר על ידם ככלי שנעשה בו שימוש לרעה לקידום תפיסת עולם ו/או אג'נדה שהרשות המבצעת (הממשלה) והמחוקקת (הכנסת) לא התכוונו לקדמה.

בשנים האחרונות גלשה הביקורת לעתים קרובות לדה-לגיטימציה של בית המשפט העליון, לניסיון להצר סמכויותיו באופן בלתי ראוי ולהשפיע על פסיקותיו וסדר יומו באופן פוגעני. הדבר נובע, כך נראה, ממניעים פוליטיים וניסיון לקדם סדר יום פוליטי-מדיני מסוים, אשר לדעת המבקרים מסוג זה, בית המשפט העליון אינו משרתו ואף פוגע בו.

במקרים אלו, הטענות אינן באמת מכוונות נגד "האקטיביזם" של בית המשפט אלא נגד הניתוח המשפטי שלו, תפיסת זכויות האדם שלו, הפרשנות החוקתית שלו וכיו"ב כפי שהן באות לידי ביטוי במקרים ספציפיים בהם הוא דן. הביקורת הקיצונית והבלתי לגיטימית הזאת מכוונת נגד פסיקות בית המשפט העליון, אשר אינן עולות בקנה אחד עם הערכים, תפיסת העולם וההשקפה הפוליטית של המבקרים אותן. יוצא מהביקורת האמורה, ששיקולי חוקיות, חוקתיות, זכויות אדם, שוויון וכיו"ב, הם משניים לדעת המבקרים מסוג זה, לעומת קידום סדר יום לאומי, יהודי, פוליטי מסוים בישראל, על פי תפיסת עולמם.

התנהלות שכזו איננה בבחינת ביקורת לגיטימית וראויה; היא מהווה מהלך פוליטי מחושב שמטרתו להצר את צעדיו של בית המשפט העליון באופן שפסיקותיו לא יפריעו לקידום סדר יום פוליטי מסוים.

להמחשת הדברים, ראו למשל דברי יו"ר ועדת הכנסת, ח"כ יריב לוין (ליכוד), בראיון שנתן באוקטובר 2011 לעלון "ארץ ישראל שלנו", שם אמר: "במצאיאות הקיימת במערכת המשפט, חייב להיות שינוי של ממש כדי להשיב את המערכת המשפטית למסלול יהודי יותר ודמוקרטי יותר. נוצר מצב שהמחנה הלאומי והדתי זוכה בבחירות, אבל לא מצליח, בהרבה מקרים, לממש את המדיניות לשמה הוא נבחר. זאת בגלל הכבלים המונחים על ידיו על ידי המערכת המשפטית בדרך שהיא אנטי-דמוקרטית בעליל, נובעת מאגינדה שמאלנית, ובעיקר מהווה סכנה ליכולת שלנו להבטיח את קיומנו. זה לא סוד שעל המערכת המשפטית ובעיקר על בית המשפט העליון השתלטה קבוצת מיעוט שמאלנית קיצונית, שמנסה להכתיב את ערכיה לחברה כולה".

להמחשת טענותיו הביא לוין כדוגמאות את פסיקת בית המשפט העליון בעניין קעדאן, לגביה הוא מסביר: "בעבר בסיס הציונות היה ייחוד הארץ בנגב, בגליל, ביו"ש ובכל מקום אחר. על פי פסק הדין של בג"ץ, מהלכים לייחוד הארץ מהווים אפליה פסולה ופגיעה בשוויון, שזהו בעצם חיסול המפעל הציוני" (כלומר בהתנגשות בין "ייחוד" לבין שוויון בוחר לוין ב"ייחוד", בעוד שבג"ץ הכריע בזכות השוויון – ולכן יש "להשיבו למסלול"); את פסיקת בית המשפט העליון בנושא ההתנתקות, לגביה הוא אומר שבית המשפט העליון לא לקח בחשבון את "זכויותנו על הארץ כעם היהודי" כשהוא דן בעניין זה; ואת פסיקת בית המשפט העליון בעניין פינוי המאחז מגרון, לגביה מסביר לוין: "כשערכים בונים באופן בלתי חוקי, זה מובן שאסור להרוס להם... אבל כשיש בנייה בלתי חוקית יהודית, יש החלטה אחת: להרוס להם מיד, להחריב", זאת כמובן תוך סילוף המציאות, בהתאם להשקפת עולמו, שבה התנחלויות בכלל ו"מאחזים בלתי חוקיים" בפרט כמעט ואינם מפונים, וזוכים לתמיכת המדינה, ואילו בקרב האוכלוסייה הערבית בכל רחבי הארץ, וגם בשטחים, מתבצעות הריסות בתים על בסיס יומיומי כמעט, בחסות החוק ובית המשפט.

<http://www.haaretz.co.il/news/law/1.1521582>

<http://www.sos-israel.com/index.asp?pageID=57087&siteLang=3>

ניסוחים מפורשים לא פחות מופיעים בנייר העמדה "שינוי שיטת בחירת השופטים בישראל", שפרסם באוגוסט 2011 על ידי המכון לאסטרטגיה ציונית. נייר עמדה זה פורש משנה פוליטית סדורה מדוע יש "לשנות" את מערכת המשפט, ובמידה לא מעטה של כנות אף אינו נדרש לכסות המקובלת בדמות טרוניות על עודף אקטיביזם: "פגיעתה של השיטה הקיימת בזהותה של ישראל כמדינת לאום יהודית: ניתוקה היחסי של הרשות השופטת מעולמו הערכי של ציבור האזרחים בישראל ושל נבחריו, פוגע לא רק באופייה הדמוקרטי של ישראל אלא גם בזהותה היהודית. לאורך שנותיה של מדינת ישראל, המחוקק מחויב לערכיה כמדינת הלאום של העם היהודי במידה רבה יותר מהרשות השופטת. ככלל, ניתן לקבוע כי מרכיביה המשפטיים של ישראל כמדינת לאום נקבעו בחקיקה ואילו ההכרעות המשפטיות המצמצמות דמות זו נקבעו בפסיקת בתי המשפט. הדבר נובע כנראה ממחויבותו העמוקה של העם בישראל לרעיון הציוני לעומת זיקתה האוניברסאלית של רשות שופטת שאינה מתמנה בידי נבחר הציבור... לאור האמור, מתעורר אינטרס ציוני ודמוקרטי ראשון במעלה לשנות את שיטת בחירת השופטים בישראל לשיטה אשר

תבטיח נאמנות ערכית של הרשות השופטת לעולם ערכיו של ציבור הבוחרים במדינת הלאום היהודית" (ההדגשה לא במקור).

http://izsvideo.org/papers/Bakshi_Judge_Selection.pdf

אל מול המבקרים היבטים אלו של תפקוד בית המשפט העליון, ישנם התומכים בהם והסבורים שבדרך זו, כאשר הוא בוחר לפעול, יכול בית המשפט העליון למלא את תפקידו החשוב ביותר: הגנה על זכויות האדם, מימוש זכויות יסוד, שמירה על זכויותיהם של מיעוטים והגנה על זכויות האדם של פלסטינים בשטחים.

עמדת האגודה לזכויות האזרח

לעמדת האגודה לזכויות האזרח הביקורת על בית המשפט העליון, ובמיוחד הביקורת שחורגת מהשיח על האקטיביזם השיפוטי, ותחת זאת עושה דה לגיטימציה ומנסה להשפיע על סמכויות ואף על פסיקות בית המשפט העליון, מעלה כמה חששות. ראשית, חשש מפני יתר פוליטיזציה של הוועדה לבחירת שופטים, של בחירת השופטים וזהותם. דברים אלו עלולים לפגוע בהפרדת הרשויות בישראל, שמשטרה הוא משטר פרלמנטארי, עד כדי פגיעה בדמוקרטיה הישראלית. כידוע, בכל משטר דמוקרטי הפרדת הרשויות היא קריטית להבטחת המשטר הדמוקרטי, אבל במשטר פרלמנטארי, שבו לרשות המבצעת (הממשלה והקואליציה שלה) יש רוב בכנסת/בפרלמנט, קיים חשש גדול לפגיעה בעקרונות דמוקרטיים ובמיוחד לעריצות הרוב. במצב כזה, לעצמאות של בית המשפט כרשות שלישית חשיבות גדולה במיוחד, בריסון ואיזון כוחן של הרשויות האחרות במדינה.

שנית, קיים חשש מפני צמצום זכות העמידה, צמצום סמכויות בית המשפט ופגיעה ביכולתו לקבוע כי חקיקה הינה בלתי חוקתית. מהלכים אלו עלולים לפגוע ביכולת של בית המשפט העליון להגן על זכויות אדם ובראשן על זכויותיהם של מיעוטים מכל הסוגים מפני שרירות ועריצות הרוב במדינה דמוקרטית.

סקירת הצעות החוק נגד בית המשפט העליון

אחת התוצאות של הביקורת נגד בית המשפט העליון היא ניסיון אינטנסיבי לקדם הצעות חוק שמטרתן לשנות את פניו של בית המשפט. במהלך השנים האחרונות הונחה שורה ארוכה של יוזמות חקיקה המבקשות לקדם שינויים הממוקדים בעניינים הבאים:

1. שינויים בהרכב השופטים: קיימות הצעות חוק, שעניינן הרכב הוועדה לבחירת שופטים, וכן הצעות חוק ו/או דרישות להבטיח ייצוג "מגוון" או "מייצג" של שופטים.
2. שינויים בסמכויות בית המשפט: מגוון של הצעות חוק, שעניינן שינוי הסמכות של בית המשפט מבחינת סוגי הנושאים והעניינים בהם יוכל לפסוק.
3. שינויים ביכולת של בית המשפט לפסול חקיקה: מגוון גדול של הצעות חוק שעניינן קביעת איסור מוחלט או הגבלה של יכולתו של בית המשפט לפסול חוקים שסותרים את חוקי היסוד.

4. שינויים בזכות העמידה: הצעות חוק שעניינן ניסיון להצר את זכות העמידה ובעיקר להגביל את יכולתם של ארגונים, ושל עותרים ציבוריים בכלל, לעתור.

להלן רשימת הצעות חוק קונקרטיות שעומדות כיום על הפרק (יצוין, כי יתכן והונחו הצעות חוק נוספות בנושא זה):

1. **הצעת חוק יסוד: השפיטה (תיקון – עותר ציבורי) (יריב לוי ודני דנון, מהכנסת ה-18) –**

הצעת החוק מבקשת לצמצם משמעותית את אפשרותם של ארגוני זכויות האדם ושל עמותות לשינוי חברתי לעתור לבג"ץ, ובכך לצמצם את הסוגיות הציבוריות הרגישות שמגיעות לפתחו של בג"ץ. ההצעה מבקשת להגביל את "העותרים הציבוריים" – עמותות וגופים המגייסים עתירות עקרוניות נגד המדינה על אף שאינם נפגעים ישירים בתיק הנדון, וקובעת לשם כך תנאי סף להגשת עתירה ציבורית. הצעת החוק היא צעד נוסף בדה-לגיטימציה של ארגוני החברה האזרחית ובעיקר של ארגוני זכויות האדם, שמקדמת הכנסת הנוכחית. **סטאטוס**: הונחה ב-28 בפברואר 2011, אמורה לעלותה ידון בקרוב בוועדת השרים לענייני חקיקה.

לעמדת האגודה

2. בימים אלו מקודמות מספר הצעות חוק שמטרתן להפוך את הליך בחירת השופטים לבית המשפט העליון להליך בעל מעורבות פוליטית גבוהה. באופן זה, מנסים יוזמי החוקים ותומכיהם להשפיע על הרכב בית המשפט. הקושי הוא בכך שהצעות החוק פוגעות קשות בעקרון הפרדת הרשויות שעומד בבסיסה של מדינה דמוקרטית, לפיו בית המשפט חייב להיות עצמאי מהרוב הפוליטי, זאת מעצם תפקידו להגן על זכויות האדם של פרטים ושל המיעוט מפני החלטות פוגעניות של הרוב. חשוב להבחין בין הדרישה הלגיטימית והחשובה לייצוג הולם של קבוצות שונות באוכלוסייה, דבר שיש להבטיח בהליך הבחירה של השופטים, לבין מעורבות פוליטית בהליכי המינוי.

א. **הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – שקיפות בהליכי מינוי שופטים לבית המשפט**

העליון ובמינוי הנשיא והמשנה לנשיא בית המשפט העליון), התשע"א-2011 (יריב לוי, זאב אלקין) – הצעת החוק מחייבת אישור של ועדת החוקה של הכנסת לאחר שימוע פומבי למועמדים לבית המשפט העליון. **סטאטוס**: ראש הממשלה החליט שלא לתמוך בהצ"ח זו. **לעמדת האגודה**

ב. **הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – מינוי נשיא), התשע"א-2011** (יעקב כץ) – הצעת

חוק, לפיה התקופה המינימלית לכהונה כנשיא בית המשפט העליון תקוצר משלוש שנים לשנתיים, וזאת על מנת להשפיע על מינוי נשיא בית המשפט בעת הזאת. **סטאטוס**: החוק עבר ב-2 בינואר 2012, ובכך התאפשר בפברואר 2012 מינויו של השופט גרוניס לנשיא בית המשפט העליון, על אף שנותרו מעט פחות משלוש שנים עד למועד פרישתו.

ג. **הצעת חוק בחירת נציגי לשכת עורכי הדין לוועדות למינוי נושאי משרה שיפוטית**

(תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 (רוברט אילטוב ואח') – הצעת החוק מבקשת לשנות את הרכב הוועדות למינוי שופטים ודיינים, ולהבטיח כי ראש לשכת עורכי הדין ישפיע על מינוי אחד משני נציגי הלשכה, וזאת כדי להשפיע על הרכב הוועדה בעת הזאת, ועל מינוי שופטי בית המשפט העליון הקרוב. **סטאטוס**: קיבלה את תמיכת

הממשלה, עברה בהצבעה טרומית במליאה ביום 14 בנובמבר 2011, ובקריאה ראשונה ב-21 בנובמבר 2011. מאחר ובעת הליך חקיקת החוק, ובטרם הובא החוק לקריאה שנייה-שלישית, התקיימו כבר הבחירות בלשכת עורכי הדין למינוי חבריה לוועדה לבחירת שופטים ומונו שני נציגים, נקבע בנוסח שעבר לקריאה שנייה ושלישית, כי החוק יחול רטרואקטיבית, כלומר, כי הבחירות שהתקיימו יבוטלו, ויתקיימו בחירות חדשות במקומן. חקיקה זו זכתה לביקורת קשה גם בתוך הקואליציה, וטרם הובאה להצבעה במליאה. בינתיים כבר מונו שופטי בית המשפט העליון החדשים על ידי הוועדה לבחירת שופטים, ועל כן צפוי כי חקיקה זו כבר לא תקודם. יצוין, כי נוסח הצעת שונה בוועדת החוקה כך שיידרש רוב של שני שלישים של חברי המועצה הארצית לבחירת הנציגים באופן שהקואליציה ששולטת במועצה הארצית של הלשכה תיאלץ להתחשב בעמדת האופוזיציה של ראש הלשכה.

3. **הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון – ביקורת שיפוטית על תוקפו של חוק) (יעקב כץ ואחרים מהכנסת ה-18)** – לפי ההצעה, אם בג"ץ דן בחוק וקובע כי הוא אינו חוקתי ומכאן דינו להתבטל, ביטול החוק ייכנס לתוקפו רק שנה אחרי פסיקת בג"ץ. **סטאטוס:** הונחה ב-2 בפברואר 2010, נדחתה על ידי ועדת השרים לענייני חקיקה ב-18 באוקטובר 2010.
4. **הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון – סמכויות בית המשפט הגבוה לצדק) (יעקב כץ ואחרים מהכנסת ה-18)** – הצעת החוק באה להחליש את תוקף החלטות בג"ץ שיש להן נגיעה לגופי הביטחון השונים – שבית המשפט הגבוה לצדק לא יוכל לתת צווים בעניינים ביטחוניים הנוגעים באופן מובהק לחיי אדם, אך יוכל לחוות את דעתו בנדון. **סטאטוס:** הונחה ב-25 בינואר 2010, נדחתה על ידי ועדת שרים לענייני חקיקה ב-30 במאי 2010.
5. **הצעת חוק-יסוד: בית משפט לחוקה (דוד רותם, מהכנסת ה-18)** – מטרתה להגביל את בית המשפט העליון שמשמש בפועל גם כבית משפט לחוקה בישראל. בהצעת החוק מוצעים שורה של קריטריונים או סדרים לבית משפט לחוקה, אשר יש בהם כדי לפגוע בדמוקרטיה, בהגנה על זכויות האדם ובהפרדת הרשויות. בין השאר – הרכב השופטים המוצע, הצהרת אמונים שנדרשת מהשופטים למדינה יהודית, פסיקה פה אחד בלבד, ביטול חקיקה בלתי חוקתית מותנית, ועוד. **סטאטוס:** הונחה ב-1 באפריל 2010, לא קודמה בהעדר הסכמה.
6. **הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – חוק האזרחות והכניסה לישראל) (דוד רותם ואחרים מהכנסת ה-18)** – בהצעת החוק מוצע שלבית המשפט העליון לא תהיה סמכות לדון בחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) או בתוקפו של חוק שיבוא במקומו. **סטאטוס:** הונחה ב-5 בנובמבר 2009, נדחתה בוועדת השרים ב-20 בדצמבר 2009.
7. **טיוות הצעת חוק יסוד: החקיקה (ח"כ אורלב, מהכנסת ה-18)** – בימים אלו מבקש ח"כ אורלב לקדם הצעת חוק, שעניינה "הסדרת מערכת היחסים וקביעת גבולות הגזרה, הסמכויות והאחריות של כל אחת מהרשויות". לב ההצעה הוא בקביעה, שיש לבית המשפט סמכות לפסול חוק הסותר חוק יסוד, ומנגד קביעת הליך, לפיו הכנסת תוכל לקבוע כי החוק תקף למשך חמש שנים למרות פסילתו. בנוסף, החוק קובע הליכים נוקשים מאד בנוגע לקבלה, שינוי או ביטול של חוקי יסוד ועוד. **סטאטוס:** הצעת החוק מצויה בשלבים ראשוניים ביותר של החתמת ח"כים תומכים וטרם הונחה.

8. הצהרה בדבר הצעת חוק של שר המשפטים, פרופ' נאמן – בדצמבר 2011 פורסם בתקשורת, כי שר המשפטים מתכוון להשלים את הצ"ח יסוד: החקיקה. בהתאם לחוק שהוא מבקש לקדם, בית המשפט עליון יוכל לפסול חוקים, ומנגד החוק יפרט את הנסיבות שבהן יכולה הכנסת לחסום את בית המשפט העליון ולחוקק שוב חוקים שנפסלו. בהתאם להצעה של השר, יידרש רוב של 70 ח"כים כדי למנוע פסילת חוק, וזאת בניגוד לעמדת שופטי בית המשפט העליון, שרובם דורשים רוב של 80 ח"כים לצורך פסילת חקיקה, כדי למנוע עקיפה קלה של בית המשפט.